

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Lausunto

VM/1260/00.00.05/2012

18.9.2012

SISÄASIAINMINISTERIÖ

20.09.2012

INRIKESMINISTERIET

Viite: SM lausuntopyyntö SM007:00/2012, 27.6.2012

Valtiovarainministeriön lausunto koskien hallituksen esitysluonnosta poliisilainsäädäntöä täydentävästä lainsäädännöstä.

Lausuntonaan viitekohdassa mainitusta ehdotuksesta valtiovarainministeriö lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Valtiovarainministeriö suhtautuu yleisesti myönteisesti esityksessä ehdotettuihin poliisilainsäädännön täydentämistä koskeviin säännöksiin, joilla mm. tarkennetaan ja yhdenmukaistetaan 1.1.2014 voimaan tulevassa poliisilaissa olevia säännöksiä sekä otetaan huomioon muita poliisilain hyväksymisen jälkeen esiin nousseita muutostarpeita. Valtiovarainministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota vielä muutama seikkaan, jotka olisi hyvä ottaa huomioon poliisilainsäädännön täydentämisen osalta.

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräisen tiedon käyttämistä koskeva muutos poliisilaissa on yleisellä tasolla hyvä täydennys lainsäädäntöön. Valtiovarainministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että eräiden rikosten rangaistusmaksimeista johdettujen lain 5 luvun 54§:n edellytys vähintään kahden vuoden enimmäisrangaistuksesta on eräiden tulli- ja muidenkin rikosten selvittämisen kannalta ongelmallinen.

Tehokkaan rikostorjunnan ja rikosten selvittämisen sekä Tullin rikostorjunnan toimintaedellytysten kannalta olisi hyvä, että kyseessä olevan ylimääräisen tiedon käyttöä koskeva edellytys laskettaisiin kahdesta vuodesta yhteen vuoteen ja kuuteen kuukauteen vankeutta. Toisena vaihtoehtona valtiovarainministeriö esittää harkittavaksi sitä, että lakiin säädettäisiin kahden vuoden enimmäisrangaistuksen täyttävien rikosten lisäksi oikeus käyttää ns. ylimääräisiä tietoja selvittäessä rikoslain 46 luvun 6§:ssä tarkoitettua laitomaan tuontitavaraan ryhtymistä, 32 luvun 1 §:ssä tarkoitettua kätkemisrikosta sekä 28 luvun 1 §:ssä tarkoitettua varkautta. Edellä mainituilla muutoksilla parannettaisiin merkittävästi Tullin rikostorjunnan toimintaedellytyksiä. Esityksessä ehdotettu 2 vuoden enimmäisrangaistusta valtiovarainministeriö pitää liian korkeana kynnyksenä.

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Esityksen 5 luvun 58 §:n 5 momentin mukaan suunnitelmallisesta tarkkailusta, peittelystä tiedonhankinnasta, peitetoiminnasta, valeostosta ja tietolähteen ohjatusta käytöstä ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ssä säädetään.

Pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 3 momentissa puolestaan säädetään, että epäiltyyn kohdistetusta peitetoiminnasta, valeostosta ja tietolähteen ohjatus- ta käytöstä on ilmoitettava hänelle ilman aiheetonta viivytystä kirjallisesti sen jälkeen, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi. Pykälän 4 momentin mukaan tuomioistuimien voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 3 momentissa tarkoitettua ilmoitusta voidaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan tai jopa jättää ilmoitus kokonaan tekemättä, jos se on perusteltua käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Näiltä osin valtiovarainministeriö haluaa kiinnittää huomiota siihen, että erityisesti salaisen tiedonhankinnan osalta teknisten ja erityisesti taktisten menetelmien suojaaminen sekä tähän toimintaan osallistuvien virkamiesten ja mahdollisten tietolähteenä käytettävien henkilöiden henkeen ja terveyteen kohdistuvan mahdollisen ja merkittävän uhan ennaltaehkäisy edellyttäisivät tiedonhankinnan suojaamiseen liittyvää tehokkaampaa sääntelyä. Toimintaan osallistuvien virkamiesten ja mahdollisten ulkoisten tietolähteiden henkeen ja terveyteen kohdistuvan merkittävänkin uhan ennaltaehkäisy edellyttäisi muutoksia nyt esitettyyn salaisen tiedonhankintakeinojen käytöstä ilmoittamista koskeviin säännöksiin.

Tämän tehokkaamman suojan turvaamiseksi valtiovarainministeriö esittää harkittavaksi, että tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevasta pääsäännöstä voitaisiin hyvin tarkasti rajatuissa tapauksissa poiketa edellä mainittujen arkaluontoisten tiedonhankintakeinojen osalta siten, että päätös ilmoittamatta jättämisestä voitaisiin näiden edellä mainittujen arkaluontoisten keinojen kohdalla tehdä asiaa tutkivan esitutkintaviranomaisen toimesta.

Vaikka käytännössä tiedonhankinnasta sen kohteelle ilmoittamista koskevasta pääsäännöstä voitaisiinkin nyt käsiteltävänä olevan pykälän 5 momentin mukaan poiketa Helsingin käräjäoikeuden päätöksellä, lain 7 luvun 4 ja 5 §:ssä säädetyt vaitiolo-oikeuteen kohdistuvat rajoitukset saattavat silti heikentää edellä mainittuihin rajattuihin tilanteisiin liittyvän tiedonhankinnan suojaamista ja johtaa näin ollen esim. tiedonantajana toimivan henkilön hengen- tai terveyden vaarantumiseen.

Uuden poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 momentti

Lopuksi valtiovarainministeriö haluaa kiinnittää huomiota seuraavaan lainsäädäntötekniikkaan liittyvään kysymykseen. Jo hyväksytyn uuden poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 momentissa säädettäisiin eräiden salaisten tiedonhankintakeinojen ulottumisesta poliisiin lisäksi myös Tullin ja Rajavartiolaitoksen keinovalikoimaan. Valtiovarainministeriö pitää valittua lainsäädäntötekniikkaa ongelmallisena. Lainkohta tarkoittaa sitä, että yhtä viranomaista koskevalla erityislainsäädännöllä rajoitettaisiin sitä, mitä toisen viranomaisen lainsäädännössä voidaan tai ei voida säätää kyseisen viranomaisen toimivaltuuksista. Huomion arvoista on lisäksi se, että tässä tapauksessa kyseessä olevat viranomaiset toimivat lisäksi eri ministeriöiden hallinnon alalla eikä valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimivalla Tullilla ole ollut mahdollisuutta osallistua poliisilakiuudistuksen valmistelutyöhön.

Valtiovarainministeriö pitää edellä mainitun säännöksen velvoittavuutta tulliviranomaista ja sen toimivaltuuksia koskevissa mahdollisissa myöhemmissä lainsäädäntöhankkeissa epäselvänä ja kyseenalaisena. Kyseinen poliisilain säännös johtaa käytännössä siihen, että siinä luetelluista tiedonhankintamenetelmistä ei voitaisi säätää muiden esitutkintaviranomaisten osalta soveltuvin osin viittaustekniikalla poliisilakiin. Jopa hallitusohjelmassa peräänkuulutetun syvemmän ja tiiviimmän PTR viranomaisten yhteistyön (PTR yhteistyö, poliisi, tulli, rajavartiolaitos) kannalta tietyin tasoinen toimivaltasymmetria on perusteltu, eikä tätä toimivaltasymmetriaa tulisi vaarantaa ja vaikeuttaa tämän kaltaisella lainsäädäntötekniikalla.

Valtiovarainministeriö yhtyy lisäksi siihen mitä Tullihallitus on esityksestä lausunut.

Muilta osin valtiovarainministeriöllä ei ole lausuttavaa asiassa.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä,

Raimo Sailas

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Lasse Arvela

